

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗУБРИЦЬКА ОКСАНА ВАСИЛІВНА

УДК 340.12

**ІНСТИТУТ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ
ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ**

12.00.12 – філософія права

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Хмельницький - 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницька обласна рада.

Науковий керівник доктор філософських наук, професор,
БЛІХАР В'ячеслав Степанович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
завідувач кафедри філософії та політології.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент,
ГУРАЛЕНКО Наталія Анатоліївна,
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
доцент кафедри людських прав;

кандидат юридичних наук,
МУЗИКА Марія Петрівна,
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри теорії, історії держави і права та
приватноправових дисциплін.

Захист відбудеться «27» червня 2019 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, конференц-зал (ауд. 907).

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий «26» травня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Черняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Первинною складовою розвитку громадянського суспільства в державі соціально-правової орієнтації є сім'я. Просторово-часовий вимір формування інституту сім'ї охоплює гносеолого-, онтолого-, аксіолого- та праксеологічно-антропологічний дискурси державотворчого і правотворчого процесів.

Нівелювання інституту сім'ї на загальнодержавному та внутрішньосуспільному рівнях призводить до безвідповідальності батьків у вихованні дітей (наруга над гідністю дитини, жорстоке поводження, фізичне надуживання, морально-психологічний тиск тощо), а також негативно впливає на правову ментальність і, в майбутньому, на правову культуру. Це провокує поширення такого негативного суспільного явища, як безпритульні та бездоглядні діти, що в самому корені зароджує ще більш негативний прояв цього явища – правопорушення і злочини серед неповнолітніх. Адже це відображає закономірну відповідь дітей на насильство в їхніх сім'ях, неадекватний, з огляду аксіологічного виміру, батьківський підхід до виховання. Тож у разі зростання рівня злочинності серед неповнолітніх, поширення девіантної поведінки серед них доцільно говорити про бодай відносну, але все ж таки загрозу національній безпеці держави.

На превеликий жаль, попри наявність державного регулювання розвитку молодіжної політики, в Україні ще не на достатньому соціально-правовому рівні унормовані проблемні питання щодо захисту прав неповнолітніх, а то й взагалі відсутнє правосуддя у справах неповнолітніх як окрема судова підсистема. Фактично масштаби правопорушень серед неповнолітніх, як і, зрештою, криміналізація суспільства загалом і вивчення стану судово-практичної ситуації щодо справ неповнолітніх, свідчить про низький рівень чинної правової системи нашої держави, зокрема і що стосується охорони прав і свобод дітей. Це вкотре актуалізує обрану для наукового дисертаційного дослідження проблематику, вказуючи на значущість формування інституту ювенальної юстиції в Україні, а також мотивуючи удосконалення всієї системи правосуддя щодо неповнолітніх.

На окремі виміри інституту ювенальної юстиції вказували у своїх працях такі науковці: В. С. Бліхар, В. М. Бурдін, О. Н. Ведерникова, Є. М. Вечерова, О. І. Вінгловська, В. В. Вітвіцька, В. М. Вовк, Т. З. Гарасимів, Є. М. Гідулянова, В. В. Дзундза, Т. І. Дмитришина, О. І. Карпенко, В. Ю. Євко, С. М. Зеленський, Т. Л. Кальченко, С. М. Корецький, С. П. Коталейчук, Н. М. Крестовська, О. О. Левандаренко, Н. Я. Муринець, О. І. Нелін, Т. Ю. Новикова, О. М. Омельчук, Р. М. Опацький, Н. В. Ортинська, Н. В. Яницька та ін. Водночас у сучасному філософсько-правовому дискурсі немає комплексного аналізу інституту ювенальної юстиції на рівні монографічного чи дисертаційного дослідження.

Стрижень інституту ювенальної юстиції формує судова система у справах неповнолітніх з урахуванням гносеолого-, онтолого-, аксіолого- та праксеологічно-антропологічного вимірів емоційно-психологічних задатків

дітей, що сформувалися під впливом сімейного виховання. Окрім відповідних служб, педагогів, соціальних працівників у судовому розслідуванні справ неповнолітніх беруть безпосередню участь і адвокати, і прокурори. У цьому контексті доцільно вказати й на ще один складник обґрунтування актуальності означеної в темі дисертаційної роботи наукової проблеми, що полягає у філософії незворотного вчинку, – це значущість відповідних судових практик, спрямованих не на засудження неповнолітніх з майбутньою їх асоціалізацією, а на мінімізацію повторного злочину, ба більше – на викорінення негативного прояву криміналізації в суспільстві.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., у межах науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права «Теоретико-історичні проблеми розвитку держави і права» на 2017–2023 роки (номер державної реєстрації 0117U000103), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2013–2016 роки (державний реєстраційний номер 0108U008927) та на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Тему дисертації затверджено у вченій раді Хмельницького університету управління та права (протокол № 9 від 01 лютого 2016 року).

Мета і задачі дисертації. *Мета дисертаційної роботи* полягає у філософсько-правій концептуалізації ювенальної юстиції в реаліях становлення української держави соціально-демократичної орієнтації.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішити такі *задачі*:

- обґрунтувати стан філософсько-правового дослідження проблеми реалізації ювенального права та ювенальної юстиції в Україні;
- визначити теоретико-методологічні засади вивчення інституту ювенальної юстиції;
- узагальнити основні підходи щодо онтологічних, гносеологічних та антропологічних засад формування інституту ювенальної юстиції;
- проаналізувати сутність інституту ювенальної юстиції крізь призму антропологізації його впровадження і людиновимірності використання ювенальних технологій;
- висвітлити аксіологічно-праксеологічну вмотивованість формування інституту ювенальної юстиції в Україні;
- окреслити межі полівимірності взаємозв'язку суспільних моделей сім'ї і ювенальної юстиції;
- встановити потреби аксіоматики інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей;
- охарактеризувати гуманістичну реальність правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства;

– спроектувати сучасну роль імплементації ювенальної практики у формуванні української держави соціально-демократичної орієнтації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі формування інституту ювенальної юстиції на засадах українського громадянського суспільства.

Предмет дослідження – філософсько-правовий аналіз інституту ювенальної юстиції.

Методи дослідження застосовано з огляду на мету і завдання дисертаційної роботи, а також відповідно до об'єкта і предмета дослідження. Методологічною основою дослідження є комплекс сучасних методів наукового пізнання (філософсько-світоглядних, конкретно-наукових та спеціальних), а також методи аналізу і синтезу, методи порівняння, абстрагування, аналогії, принципи світоглядного плюралізму, всебічності та комплексності, які використано для критичної оцінки предмета дослідження, вдосконалення понятійно-категоріального апарату, узагальнення результатів та формулювання висновків.

Відповідно до поставлених задач у дисертаційній роботі використано такі методи: *системний* – дав змогу розглянути предмет дослідження у міжпредметних його зв'язках (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3), сформулювати систему критеріїв, які уможливають визначення рівня розвитку інституту ювенальної юстиції в українському соціокультурному просторі (підрозділи 3.3, 3.4); *феноменологічний* – для виявлення філософсько-правового змісту формування інституту ювенальної юстиції (підрозділи 1.2, 3.1); *герменевтичний*, за допомогою якого розкрито онтологічну сутність профілактики сімейного насильства (підрозділ 2.2); *аксіологічний* – для з'ясування аксіоматики інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей (підрозділ 3.2); *антропологічний* – детермінував необхідність осмислення предмета дослідження в контекстах людиновимірності у використанні ювенальних технологій і неогуманістичних тенденціях розвитку інституту ювенальної юстиції (пункти 2.3.1, 2.3.2). Окрім того, *гіпотетико-дедуктивний метод* уможливив виявлення, формулювання та визначення аксіологічно-праксеологічних вимог формування інституту ювенальної юстиції в Україні (розділ 3).

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше у вітчизняній науці комплексно досліджено інститут ювенальної юстиції в межах сучасного філософсько-правового дискурсу. Так,

уперше:

1) здійснено сучасний філософсько-правовий аналіз інституту ювенальної юстиції в контексті євроінтеграційних державотворчих і правотворчих процесів, що дало змогу виокремити її охоронну функцію, не спрямовану тільки на осуд, покарання, засуд тощо, а зосереджену на захисті порушника, зважаючи на те, що йдеться про неповнолітніх осіб. Відтак акцентовано увагу на правильному вихованні дитини в колі сім'ї, де їй мають прищеплювати цінності, патріотизм і повагу до права. Це, без сумніву, скорегує

девіантну поведінку неповнолітніх, допоможе подолати схильність до правопорушень;

2) аргументовано необхідність правового регулювання виховання та освіти дітей, як однієї із засадничих характеристик інституту ювенальної юстиції, що покликане убезпечити неповнолітніх від негативного виміру девіантної поведінки. Означена складова є взаємообумовленою відповідальністю і сім'ї, і держави, водночас не можна применшувати первинного значення саме батьківського впливу. Врешті-решт інститут сім'ї підтверджує те, що внутрішньосімейні відносини великою мірою впливають на зростання кількості правопорушень серед неповнолітніх, адже стереотипи й аксіологія спілкування формують модель поведінки дітей у суспільстві, а відтак і в державі;

3) обґрунтовано роль гуманізації правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства. З'ясовано, що для впровадження та дієвості ювенальної практики в Україні в майбутньому уже зараз потрібно виконувати комплекс заходів, покликаних створити підґрунтя для її ефективного функціонування. З цією метою доцільно: залучати до роботи в системі ювенальної практики працівників з високим рівнем професіоналізму, які володіють професійною етикою та культурою, мають досвід роботи з дітьми і пройшли відповідне стажування; підвищити якість роботи законодавчого органу, наслідком чого стане підвищення якості нормативно-правових актів, які приймаються (зокрема, у сфері захисту дітей і дитинства);

удосконалено:

4) теоретико-методологічні засади вивчення інституту ювенальної юстиції. Запропоновано взяти взаємну діяльність держави і сім'ї за основу формування і функціонування інституту ювенальної юстиції. Держава на макрорівні через систему інститутів та органів повинна виступати гарантом гідного життя дитини за умови, що вона поводить себе правомірно та правослухняно;

5) положення про онтологічні, гносеологічні та антропологічні засади формування інституту ювенальної юстиції. Запропоновано формувати інститут ювенальної юстиції в нашій державі на основі цінностей громадянського суспільства з урахуванням суспільно-історичних особливостей розвитку української нації;

б) твердження про полівимірність взаємозв'язку суспільних моделей сім'ї і ювенальної юстиції, вказавши на об'єднавчу характеристику, що полягає у трактуванні сім'ї як основи для формування поведінки її членів у суспільстві, фундаменту морально-етичних цінностей, якими послуговуються її члени в повсякденному житті, а діти використовуватимуть у майбутньому;

дістали подальший розвиток:

7) способи аналізу поняття, міждисциплінарних особливостей ювенальної юстиції і ювенального права як об'єкта дослідження загальнофілософської, теоретико-правової, зокрема й філософсько-правової науки;

8) міркування про те, що аксіоми ювенальної юстиції впливають не тільки на ювенталістику, а й на всю правову систему України. Це безпосередньо виявляється через їх загальність, універсальність, значущість; незмінність, стійкість упродовж тривалого часу; вплив на всі форми юридичної діяльності. Окрім того, це виступає своєрідним критерієм законності чи незаконності дій і вчинків суб'єктів права, заповнює наявні у праві прогалини, слугує основою для підвищення рівня правосвідомості громадян, а також виконує регулятивну роль;

9) твердження про те, що сьогодні вкрай потрібним є запровадження в дію системи ювенальної юстиції як інституту, який допоможе, з одного боку, захистити чи відновити права дітей, а з іншого, – сприятиме соціалізації, поверненню до правослухняного життя тих, хто вчинив правопорушення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в заповненні наявних прогалин у вивченні інституту ювенальної юстиції в контексті сучасного філософсько-правового дискурсу. А також:

– у правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства та унормування в ньому правових стандартів інституту ювенальної юстиції;

– у науково-дослідній роботі – для подальших розробок проблематики ювенальної юстиції як філософсько-правового феномена на загально-теоретичному та практичному рівнях;

– в освітній діяльності – для оптимізації змісту посібників і підручників, а також під час викладання таких навчальних дисциплін, як: «Філософія», «Філософія права», «Теорія держави і права», «Юридична деонтологія», «Соціологія», «Політологія», «Енциклопедія права», «Ювенальне право», «Професійна етика юриста», «Професійна етика працівників правоохоронних органів» та ін. (*Акти про реалізацію результатів наукових досліджень Хмельницького університету управління та права від 01.11.2018 року; Стрийського коледжу Львівського національного аграрного університету від 07.09.2018 року; Виконавчого комітету служби у справах дітей Стрийської міської ради Львівської області від 12.09.2018 року; Служби у справах дітей Стрийської районної державної адміністрації Львівської області від 16.10.2018 року; Львівського державного університету внутрішніх справ від 28.12.2018 року*).

Апробація результатів дисертації. Тези дисертації, ідеї та окремі висновки апробовано як доповіді на конференціях і симпозіумах міжнародного та національного рівнів: Науковому семінарі «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України)» (м. Львів, 24 червня 2016 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 22–23 липня 2016 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» (м. Харків, 5–6 серпня 2016 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, 12–13 серпня 2016 року);

Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Київ, 10–11 березня 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні» (м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2018 року).

Публікації. Сформульовані в дисертації положення і висновки викладено в одинадцяти публікаціях, із них чотири наукові статті – у фахових виданнях України з юридичних наук, одна – у періодичному виданні іноземної держави (Республіка Молдова) та шість – тези доповідей на науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями та предметом дослідження. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 250 сторінок, з якого основного тексту – 208 сторінок. Список використаних джерел розміщено на 25 сторінках (246 найменувань), 11 додатків – на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про особистий внесок здобувача, апробацію результатів і публікації.

Перший розділ «Теоретико-правові проблеми філософсько-правової характеристики інституту ювенальної юстиції» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан дослідження ідеї формування інституту ювенальної юстиції»* з'ясовано, що загалом питання ювенального права та проблеми становлення інститутів ювенальної юстиції стали об'єктом монографічних досліджень вітчизняних правознавців. Варто звернути увагу на те, що чимало з них прагнуть дати загальну характеристику феномену ювенального права та ювенальної юстиції, розкриваючи їхні характерні особливості та розглядаючи функціональні властивості системи інститутів ювенальної юстиції. Здійснений аналіз наукового доробку вітчизняних науковців свідчить про значні здобутки у розробці теоретичних і праксеологічних аспектів ювенального права та становленні інститутів ювенальної юстиції. Водночас варто зазначити, що в більшості випадків автори наукових праць обмежуються характеристикою як нормативно-правових документів та законодавства в цілому, так і фіксацією конкретних фактів та дій, не заглиблюючись у глибинні світоглядні процеси, що визначають взаємодію суб'єктів права у межах функціонування правових інституцій стосовно специфічної частини суспільства – неповнолітніх. Саме тому ці питання

філософсько-правового обґрунтування становлення інститутів ювенальної юстиції залишаються актуальними.

Доведено, що в сучасній правознавчій науці є чимало напрацювань, котрі з правових позицій розглядають специфіку правових відносин у суспільстві, об'єктом яких є неповнолітні особи, а також здійснено спробу виявити специфічні риси становлення ювенальної правової системи та визначити праксеологічний її вимір.

Однак основний акцент у таких дослідженнях стоїть виключно в правовій площині, а питання місця ювенального права та ювенальної юстиції у становленні основних засад правосвідомості специфічної соціально-вікової групи, якою є неповнолітні, фактично ігноруються. Цим й обґрунтована актуальність дослідження філософсько-правових підстав інституту ювенальної юстиції.

У підрозділі 1.2 «*Методологія дослідження філософсько-правової характеристики інституту дослідження ювенальної юстиції*» встановлено, що одним з аспектів методологічного визначення феномену ювенальної юстиції виступає питання понятійно-термінологічного виміру цього явища, оскільки це дає змогу зрозуміти його важливі характеристики та особливості прояву. Зазначимо, що у вітчизняній та зарубіжній правознавчій науці цей феномен трактують по-різному та з використанням багатоманітних підходів до нього, що, на нашу думку, відображає певні відмінності підходів і до соціального, і до політико-правового стану відносин між неповнолітніми та суспільством в цілому через проекцію державних інституційних структур. Варто зауважити, що з висновками вітчизняних науковців кореспондується і позиція російських дослідників, що пов'язано із спільною для значної частини пострадянського суспільства транзитивною (перехідною) характеристикою та спільними способами і формами реалізації правового супроводу діяльності неповнолітніх як специфічної соціальної групи. Акцентовано увагу на тому, що важливим доктринальним обґрунтуванням ювенальної юстиції як комплексного філософсько-правового явища виступає доктрина розуміння, що безпосередньо формує важливий напрям становлення неповнолітніх правовими суб'єктами, до яких належать і представники правоохоронної системи, і соціальні працівники, які відображають стан розвитку громадянського суспільства.

Засвідчено, що вітчизняне та зарубіжне дослідження феномену ювенальної юстиції в її філософсько-правовому вимірі можливе тільки на засадах визначення доктринально-парадигмальних основ функціонування ювенального права з акцентом на специфічній природі його об'єкта, яким виступають неповнолітні особи.

Другий розділ «Онтологічні, гносеологічні та антропологічні засади інституту ювенальної юстиції» складається із п'яти підрозділів.

Підрозділ 2.1 «*Філософія виховання як онтолого-, гносеолого-, антропологічні передумови формування правової поведінки громадянина в суспільстві*» присвячено висвітленню багатовимірної, передовсім, філософсько-правової складової філософії виховання правової поведінки. Відзначено, що сучасна освіта під тиском матеріалістичної культури Західного

світу втрачає свою духовність, гуманність, втрачає сенс самої освіти. Розвиваючи тему правового виховання дитини та людини загалом, відзначимо, що, на наш погляд, саме гуманітарна база дозволяє виховати гуманний характер людини. Гуманітарна база закладає систему духовних, моральних, естетичних, правових цінностей загальнолюдського масштабу. Особливе значення філософії полягає в тому, що саме філософія як метадисципліна стоїть на стику всіх наук і гуманітарного, і технічного профілю. Тому в нинішній непростій ситуації велика відповідальність покладена на сучасну філософію, оскільки саме в ній вбачається майбутнє якісного, кваліфікованого і професійного виховного процесу та упевненість в перспективності конструктивного реформування системи народної освіти з конкретною метою – підвищення значення гуманітарних дисциплін на чолі з філософією як концептуальною наукою. Тож сьогодні пріоритетний напрям у розвитку виховного процесу та правової поведінки людини в суспільстві – застосування правильних і зрозумілих підходів в освітній системі та розширення впливу гуманітарних дисциплін, передусім, в галузі філософської, правової, суспільно-політичної наук. Саме вони повинні забезпечити процес виховного формування всередині сім'ї, що дасть людям духовно збагачену теорію в поєднанні з практикою.

У підрозділі 2.2 *«Онтологія профілактики сімейного насильства»* обґрунтовано, що в межах дисертаційного дослідження вивчення проблеми сучасного виховання зумовлене, насамперед, швидким глобальним темпом розвитку нашого суспільства, а також системи вітчизняної освіти. Українське суспільство переживає період глибоких структурних соціокультурних змін, які і в середині соціуму, і в освітньому вихованні відповідають сучасним тенденціям суспільного розвитку. Реальний перехід українського суспільства до нової фази свого розвитку закономірно призводить до усвідомлення того, що соціокультурні смисли, стереотипи діяльності і поведінки, виховні концепти повинні піддаватися якщо не повному переосмисленню, то бодай оновленій інтерпретації в умовах соціально-економічних і суспільно-політичних змін.

Профілактику сімейного насильства в межах соціальної педагогіки можна розглядати як складник загальносоціальних заходів із запобігання насильству через поняття первинної, вторинної і третинної профілактики насильства в сім'ї. Аналізуючи сучасне вітчизняне законодавство, терміни «попередження (запобігання)» чи «профілактика» можна розглядати як поєднання всіх трьох понять первинної, вторинної, третинної профілактики насильства в сім'ї. Первинна профілактика реалізується через запобігання виникненню проблем шляхом формування відповідної громадської думки та ставлення до насильства як явища. У такий спосіб формується й повага до основних прав людини і дитини, при цьому акцент робиться на важливості здорового способу життя та вмінні будувати свої відносини з навколишнім світом; вчасно робити правильні кроки для усунення девіантної поведінки в суспільстві. Поняття «вторинна профілактика» слід розуміти як комплекс заходів та відповідних кваліфікованих послуг не тільки для дитини чи сім'ї, а для всіх охочих змінити своє життя. При організації вторинної профілактики важливо добре продумати та проаналізувати шляхи підвищення її ефективності та врахувати цільові групи

(діти, неповнолітні, незаможні молоді матері та ін.). Третинна профілактика спрямована на організацію й виконання якісних послуг окремим особам або ж сім'ям, котрі зазнали фізичного насильства або ж перебувають в ситуації високого ризику, а також тим, хто може підпадати під категорію «кривдників».

Підрозділ 2.3 «Антропологізація впровадження ювенальної юстиції» присвячено обґрунтуванню тези, відповідно до якої антропологічна основа розвитку ювенальної юстиції повинна містити філософсько-педагогічну компоненту виховання, яка дасть змогу зрозуміти структуру виховного процесу дитини й усвідомити істинну природу людини разом з її потребами, сформуванню систему поглядів, заснованих на знаннях про навколишній світ.

Виокремлено такі особливості антропологічного розвитку ювенальної юстиції: це система поглядів на виховний процес, яка дає змогу всебічно дослідити та зрозуміти гносеологічну основу розвитку дитини; дає можливість зрозуміти людині, що саме вона є активним суб'єктом виховного процесу; на основі аналізу виховного процесу виховання в поєднанні з діалектичним підходом уможливорює розвиток самовиховання і саморозвитку; визнання філософсько-педагогічного підходу, як одного з вирішальних у розвитку ювенальної юстиції; забезпечує розвиток особистості дитини, що закладає основу об'єктивно-закономірного та практично-загального процесу виховання.

Задля розвитку антропологічної основи в ювенальній юстиції особливу увагу потрібно приділяти розвитку і становленню самої дитини, як основного суб'єкта відносин у ювенальній юстиції. Через це формування самої дитини має відбуватися відповідно до її можливостей, задатків, обдарованості, конкретного потенціалу. Тому ми впевнені, що комплексний підхід із застосуванням різних наук, зокрема філософії, педагогіки, права, релігії, етики, соціології та інших, посприє розвитку ювенальної юстиції в Україні та закладе основу антропологічного підходу для вираження цілісності людини.

У підрозділі 2.3.1 «Людиновимірність у використанні ювенальних технологій» обґрунтовується авторська позиція, відповідно до якої формування єдиної системи ювенального законодавства та чіткого механізму захисту прав неповнолітніх осіб не тільки в теорії, а й на практиці уможливить розвиток ювенальних технологій як ефективного механізму захисту й охорони прав, свобод та законних інтересів дитини. На жаль, чинне ювенальне законодавство не враховує повної картини життя неповнолітнього, зокрема ті аспекти, що стосуються виховного процесу, забезпечення гідних умов життя неповнолітнього в сім'ї, а також низький рівень соціальних гарантій, що призводить у майбутньому до неправильної правової орієнтації неповнолітнього і, як наслідок, до формування протиправної поведінки дитини. Пропонується розглядати ювенальні технології як комплекс відповідних заходів та прийомів, який зобов'язані будуть дотримуватись уповноважені з прав дитини, органи місцевого самоврядування, органи опіки, комісії у справах неповнолітніх під час виконання своїх обов'язків та збереження законних прав, свобод, честі та гідності дитини. Це важливо для того, щоб не порушувалось право кожного на захист, а також для систематизації якісних методів в роботі з неповнолітніми.

Відтак запропоновано людиновимірність у ювенальних технологіях розуміти як цілісний нерозривний зв'язок «людини», як біологічної істоти, з усіма її природними правами та «ювенального права», що спрямоване на вироблення конкретного правового інструментарію щодо захисту прав і свобод, честі й гідності дитини. Завдяки якісній нормативній базі та зрозумілим, прозорим технологіям людина займає чільне місце в системі не тільки ювенального права, але й права загалом. Отже, розвиток ювенальних, правових чи будь-яких інших технологій має бути спрямований на вироблення ефективного механізму, котрий дасть змогу захистити права і свободи, честь і гідність людини, зокрема дитини, що виступає в ролі найбільш незахищеної особи в соціальній, правовій чи будь-якій іншій сфері. Дитину в жодному разі не потрібно прирівнювати до дорослої особи, це стосується і її законних прав та свобод. Уся система ювенальної юстиції, зокрема ювенальне право, технології та низка законодавчих механізмів, має бути спрямована на зміцнення й захист людської діяльності, має показати всю специфічну полівимірність та неповторність людського ества в межах побудови громадянського суспільства.

Підрозділ 2.3.2 «Неогуманістичні тенденції розвитку інституту ювенальної юстиції» присвячено дослідженню новітніх тенденцій формування інституту ювенальної юстиції, що дозволило акцентувати увагу на двох основних проблемних аспектах, що стосуються розвитку інституту ювенальної юстиції і місця дитини у громадянському суспільстві: безпосередня участь дитини в житті громадянського суспільства та побудові демократичних засад, а також участь інституцій громадянського суспільства у становленні ювенальної політики. Відповідно до міжнародної практики розвитку ювенального права як основи, на якій ґрунтується вся ювенальна юстиція, одним із її принципів є залучення дитини до соціальних процесів, зокрема соціалізації, виховання, освіти, що безпосередньо залежать від майбутнього того чи іншого суспільства та формування основ державності. Сьогодні Україна та її народ переживають непрості часи, простежується політична, правова, економічна і духовна зневіра. Причиною цього є, насамперед, неефективність роботи державного апарату, низький рівень патріотизму на тлі економічної депресії, низький рівень захищеності прав і свобод дитини, зрештою, як і будь-якої окремої людини, оскільки немає чіткої і прогресивної нормативно-правової політики. Ми переконані, що державі передусім потрібно зосереджувати увагу на розвитку освіти на всіх її щаблях, дбати про дотримання принципу законності в суспільстві, формувати якісну культуру, робити все для того, щоб створити гідні умови життя дитини та сім'ї як інституту нашого майбутнього.

Третій розділ «Аксіологічно-праксеологічні вимоги формування інституту ювенальної юстиції в Україні» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Полівимірність суспільних моделей сім'ї і ювенальна юстиція» з'ясовано, що основою для формування та задовільного функціонування інституту ювенальної юстиції повинна стати взаємна діяльність держави і сім'ї. Держава на макрорівні через систему інститутів та органів повинна виступати гарантом гідного життя дитини за умови, що вона поводить себе правомірно і правослухняно. У разі ж порушення правил поведінки

в суспільстві кожен повинен усвідомлювати, що його права і свободи зазнають певних обмежень. На мікрорівні сім'я повинна дати дитині перші уявлення про норми життя в суспільстві, закласти основу для формування її власної системи морально-етичних норм та цінностей. Якщо ж дитина позбавлена батьківської опіки, то виховні функції бере на себе держава через мережу виховних закладів.

У підрозділі 3.2 «Аксіоматика інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей» обґрунтовано, що аксіоматику інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей складають такі аксіоми: 1) кожна дитина є індивідуальною та неповторною; 2) від народження діти повною мірою користуються усіма природними правами і свободами; 3) усі діти мають рівні права незалежно від раси, віросповідання, соціального стану; 4) дитині гарантовано право на доступ до інформації, необхідної для її розвитку, навчання, формування як особистості; 5) сім'я та держава повинні всіляко сприяти розвитку дитини; 6) невиконання батьками (опікунами) своїх обов'язків тягне за собою позбавлення їх батьківських прав; 7) діти повинні знати свої права та правові способи і шляхи їх захисту і відновлення; 8) у разі порушення прав дитини вони повинні бути негайно відновлені; 9) дитина має право звернутися до відповідних органів, якщо її права порушуються.

Наведена вище система аксіом є найоптимальнішою, оскільки вона охоплює всі сфери життя дитини та виступає гарантом визнання й дотримання природних прав людини. Крім того, аксіоми ювенальної юстиції впливають не тільки на ювенталістику, а й на всю правову систему України.

Підрозділ 3.3 «Праксеологічне обґрунтування доцільності впровадження ювенальної практики в Україні» присвячено характеристиці причин поширення злочинності серед неповнолітніх та дозволило з'ясувати, що нівелювання саме духовної складової життя людини часто стає причиною порушення закону. Людина втрачає моральні орієнтири, ті основи, на яких потрібно вибудовувати свою поведінку і життя. Якщо доросла людина може протистояти таким негативним явищам наявністю власної системи морально-етичних цінностей, якою вона керується у вчинках, то в дітей ця система ще перебуває у стані становлення, формування. Діти потребують захисту дорослих, оскільки самостійно не можуть виступати проти суспільних викликів, впоратися з проблемами, які в них виникають, вибрати законні способи і шляхи досягнення бажаного. Часто наслідком учинків дітей стає злочинна діяльність, яка сьогодні набула загрозливих масштабів. Невтішна статистика спонукає до пошуків способів, шляхів поліпшення ситуації, пов'язаної з дитячою злочинністю, хоча така діяльність допоможе тільки зменшити кількість правопорушень, що вчиняються малолітніми і неповнолітніми, а не викоринити явище дитячої злочинності як таке. На підтвердження цих слів можна навести численні приклади розвинених країн, де функціонують добре налагоджені механізми роботи з дітьми, немає багатьох проблем, властивих пострадянським державам, діє система ювенальної юстиції, однак дитяча злочинність та злочини, вчинені стосовно дітей, там також існують, хоч і не в таких масштабах, як в Україні.

Діти вимагають особливого ставлення, не такого, як до дорослої людини. Причиною є вікові та психологічні особливості дитини. Саме тому і постає потреба у впровадженні ювенальної практики в Україні. Процес її впровадження не стане одноетапним актом, а може тривати на декілька років, оскільки перед запровадженням на законодавчому рівні системи ювенальної юстиції необхідно об'єднати зусилля науковців та практиків у таких галузях, як право, психологія, педагогіка тощо.

У підрозділі 3.4 «Гуманізація правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства» обґрунтовується, що запровадження ювенальної практики повинно відбуватися після розробки ґрунтовної законодавчої бази, де мають бути враховані результати наукових досліджень, соціологічні дані та досвід впровадження і функціонування ювенальної практики в розвинених державах. Національні законодавчі акти у цій сфері повинні відповідати, передусім, вимогам Конституції України та міжнародних нормативно-правових актів у сфері захисту й реалізації прав дітей. Ще одним напрямом такої діяльності має стати розробка загальнонаціональних програм, які сприятимуть підтримці сімей з дітьми, збереженню традиційних сімейних цінностей, розвитку соціальної інфраструктури в населених пунктах різних типів, існуванню безпечного довкілля. Урешті решт, створення дієвої системи органів і служб, які працюють з дітьми, стане запорукою ефективної профілактичної роботи, наслідком якої буде зменшення рівня дитячої злочинності. Однак права дитини не будуть дотримані в повному обсязі без залучення батьків (опікунів) до роботи на всіх стадіях ювенального процесу. До досягнення дитиною повноліття батьки несуть відповідальність за її виховання, формування як особистості. Участь батьків (опікунів) у ювенальному процесі, учасником якого є їхня дитина, виконує два завдання. Перше – психологічне, коли дитина не відчувається покинутою через проступок, який вона вчинила, а відчуває підтримку батьків (опікунів). Друге завдання полягає у значному зменшенні ризику порушення процесуальних прав дитини з боку працівників правоохоронних та судових органів.

ВИСНОВКИ

У дисертації репрезентовано теоретичні підсумки роботи, які в узагальненому вигляді розкривають мету, демонструють результати виконаних задач і наукову новизну дослідження.

Широке зацікавлення проблемами ювенального права та формування інститутів ювенальної юстиції в умовах становлення демократичного суспільства викликано важливими змінами у правовій системі України, які відображають процеси впровадження нових стандартів суспільного співжиття, що є актуальним для реалізації процесів імплементації європейських стандартів та цінностей у функціонування суспільства.

Проблематика досліджень ювенальної юстиції є доволі широкою та стосується питань становища неповнолітніх осіб в українському суспільстві,

починаючи від історичних питань, узагальнення зарубіжного політико-правового досвіду, та завершуючи конкретними галузевими проблемами ювенальної юстиції, що стосуються кримінологічних та цивілістичних аспектів правової культури українського соціуму.

У дослідженнях українських правознавців помітний акцент на аналізі кримінологічних проблем становлення традицій та сучасних ювенальних правових процесів, що свідчить про недостатнє подолання традицій попередньої правової спадщини, спрямованої на каральний зміст ювенального правосуддя.

Потрібно визнати, що наразі немає напрацювань, у яких було б проаналізовано основні напрями становлення та розвитку інститутів ювенальної юстиції в межах формування новітньої правосвідомості в українському суспільстві, що відображають імплементацію демократичних стандартів суспільного співжиття та сприяють розвитку громадянського суспільства.

В Україні через системну кризу економіки більшість сімей часто стикається з низкою проблем, які безпосередньо позначаються на їхніх дітях. Ці проблеми викликані такими чинниками:

- економічний – складне економічне становище сімей унеможливує забезпечення дітей всім необхідним, проведення змістовного дозвілля, оздоровлення тощо. Ще одним негативним наслідком цього є орієнтованість батьків на матеріальне забезпечення дітей, а духовна компонента у вихованні найчастіше відступає на другий план;

- психологічний – порушення емоційного зв'язку між батьками і дітьми, нереалізована або реалізована незначною мірою потреба дітей у прихильності батьків,

- виховний – діти здебільшого наслідують модель поведінки, яку демонструють батьки, іноді навіть не усвідомлюючи цього;

- комунікативний – через власну сім'ю дитина вчиться сприймати навколишнє середовище, одночасно виступаючи членом внутрішньосімейної комунікації.

З огляду на це, постає необхідність захисту дітей шляхом убезпечення їх від негативного впливу суспільства, створення комфортних умов для розвитку особистості, запобігання вчиненню ними правопорушень. Інститут ювенальної юстиції сприяє збереженню традиційних цінностей суспільства і водночас є відповіддю на вимоги часу. Передусім це виявляється у:

- зростанні ролі батьків – особа, яка перебуває в конфлікті з законом, не просто передається на «виховання державі», а проходить усі стадії судового процесу разом зі своїми батьками, ресоціалізація також відбувається за безпосередньої участі батьків;

- існуванні чітко визначеного кола питань у справах сім'ї, в які може втручатися держава, – це питання сімейного насильства, невиконання батьками (опікунами) своїх обов'язків;

- створенні на засадах громадянського суспільства спеціальної системи установ та органів, які працювали б з дітьми, що порушили вимоги закону.

Отже, інститут ювенальної юстиції в Україні повинен бути сформований на основі цінностей громадянського суспільства з урахуванням суспільно-історичних особливостей розвитку української нації. Його метою має стати, насамперед, профілактика правопорушень проти дітей, запобігання правопорушенням, учиненим дітьми, здійснення правосуддя щодо дітей, які порушили вимоги закону.

Будь-який інститут права послуговується певною сукупністю тверджень, які ґрунтуються на морально-етичних і правових нормах та приймаються в суспільстві безапеляційно. Аксиоматику інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей доцільно розглядати крізь призму традиційного поділу прав і свобод на особисті, громадянські, економічні, соціальні, культурні права.

Доведено, що такий поділ дасть змогу згрупувати права дітей та сформулювати ті аксіоми, які якнайповніше розкриватимуть їхній зміст, сприятимуть безапеляційному використанню як основи для розробки конкретних правових положень. Це безпосередньо виявляється через їх загальність, універсальність, значущість; незмінність, стійкість упродовж тривалого часу; вплив на всі форми юридичної діяльності; виступає своєрідним критерієм законності чи незаконності дій та вчинків суб'єктів права; заповнює наявні у праві прогалини; слугує основою для підвищення рівня правосвідомості громадян; виконує регулятивну роль.

Щоб ювенальна практика в Україні була впроваджена та ефективно діяла, передусім необхідно:

- 1) підвищити якість роботи законодавчого органу та документів, які приймаються;
- 2) розв'язати численні соціально-економічні проблеми суспільства;
- 3) підвищити рівень довіри населення до правоохоронних органів;
- 4) усунути проблеми, пов'язані з професіоналізмом та професійною етикою працівників органів та установ, які працюють з дітьми;
- 5) підвищити рівень правової освіти населення (спільна діяльність ЗМІ, навчально-виховних закладів).

Сьогодні, аби ювенальна практика в нашій державі почала діяти та виконувати свої основні функції, потрібно вжити низку заходів, спрямованих на утвердження засад громадянського суспільства в Україні, зокрема:

- 1) реформувати судову систему;
- 2) завершити процес реформування правоохоронної системи;
- 3) закріпити на законодавчому рівні засади, функції, форми та методи функціонування ювенальної практики в Україні, враховуючи досвід у цій сфері розвинених держав;
- 4) створити та укомплектувати висококваліфікованими кадрами органи і служби роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, або дітьми, щодо яких було вчинене правопорушення чи злочин;
- 5) органи і служби, які працюють з дітьми, мають проводити постійну профілактичну роботу, спрямовану на недопущення вчинення неповнолітніми правопорушень;

б) залучати батьків (опікунів) до роботи на всіх стадіях ювенального процесу;

7) надавати сім'ям, діти яких вчинили правопорушення або щодо них було вчинене правопорушення, психологічну підтримку та допомогу для вирішення або уникнення проблемних аспектів виховання;

8) розробити дієві системи ресоціалізації дітей, які перебувають у конфлікті із законом, та реабілітації дітей, щодо яких було скоєно злочин.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Зубрицька О. В. Гуманізація впровадження ювенальної практики на засадах громадянського суспільства. *Молодий вчений: науковий журнал*. 2016. № 8 (35). С. 89–92.

2. Зубрицька О. В. Соціокультурна характеристика інститутів сім'ї та ювенальної юстиції. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 311–313.

3. Зубрицька О. В. Філософсько-правова імперативність полівимірності суспільних моделей сім'ї у рамках ювенальної юстиції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 43–47.

4. Зубрицька О. В. Ціннісне обґрунтування інституту ювенальної юстиції. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 4 (20). С. 33–38.

5. Зубрицька О. В. Праксеологія впровадження ювенальної практики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. : Право. 2017. № 44. С. 165–168.

6. Зубрицька О. В. Філософсько-правова концептуальність ювенальної юстиції. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України)* : матер. наук. семінару (м. Львів, 24 черв. 2016 р.). Львів, 2016. С. 137–142.

7. Зубрицька О. В. Філософсько-правова інтерпретація сім'ї у рамках ювенальної юстиції. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 22–23 лип. 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 11–13.

8. Зубрицька О. В. Виховання як передумова правової поведінки людини: ювенальна характеристика. *Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення : тенденції та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5–6 серп. 2016 р.). Харків, 2016. С. 7–10.

9. Зубрицька О. В. Гуманізація впровадження ювенальної практики на засадах громадянського суспільства. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12–13 серп. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 7–10.

10. Зубрицька О. В. Суспільне значення співвідношення інститутів сім'ї і ювенальної юстиції. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10–11 берез. 2017 р.). Київ : ЦПНД, 2017. С. 100–104.

11. Зубрицька О. В. Інститут ювенальної юстиції: аксіологічний вимір. *Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні* : матер.

Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2018 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 10–13.

АНОТАЦІЯ

Зубрицька О. В. Інститут ювенальної юстиції як об'єкт філософсько-правового аналізу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидат юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 «Філософія права». – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2019.

У дисертаційній роботі вперше в українському філософсько-правовому дискурсі здійснено сучасний філософсько-правовий аналіз інституту ювенальної юстиції в контексті євроінтеграційних державотворчих і правотворчих процесів, що дало змогу виокремити її охоронну функцію, не спрямовану тільки на осуд, покарання, засуд тощо, а зосереджену на захисті порушника, оскільки йдеться про неповнолітніх осіб. Відтак акцентовано на правильному вихованні дитини в колі сім'ї, де їй мають прищеплювати цінності, патріотизм і повагу до права, що, без сумніву, скорегує девіантну поведінку неповнолітніх, допоможе подолати схильність їх до правопорушень.

Аргументовано необхідність правового регулювання виховання та освіченості дітей, як однієї із засадничих характеристик інституту ювенальної юстиції, що покликане убезпечити неповнолітніх від негативного виміру девіантної поведінки. Означена складова є взаємообумовленою відповідальністю і сім'ї, і держави, водночас не можна применшувати первинного значення саме батьківського впливу. Врешті-решт інститут сім'ї підтверджує те, що внутрішньосімейні відносини великою мірою впливають на зростання кількості правопорушень серед неповнолітніх, адже стереотипи й аксіологія спілкування формують модель поведінки дітей у суспільстві, а відтак і в державі.

Обґрунтовано роль гуманізації правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства. З'ясовано, що для впровадження та дієвості ювенальної практики в Україні в майбутньому уже зараз потрібно виконувати комплекс заходів, покликаних створити підґрунтя для її ефективного функціонування.

Ключові слова: ювенальна юстиція, ювенальне право, ювеналістика, держава, суспільство, сім'я, діти, особистість, людина, особа, гносеологія, онтологія, праксеологія, антропологія, аксіологія, філософія права.

АННОТАЦИЯ

Зубрицка О. В. Институт ювенальной юстиции как объект философско-правового анализа. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Хмельницкий университет управления и права имени Леонида Юзькова, Хмельницкий, 2019.

В диссертационной работе впервые в украинском философско-правовом дискурсе осуществлен современный философско-правовой анализ института ювенальной юстиции в контексте евроинтеграционных государственных и правотворческих процессов, что позволило выделить ее охранную функцию, не направленную только на осуждение, наказание, осуждение и т.п., а сосредоточенную на защите нарушителя, поскольку речь идет о несовершеннолетних. Поэтому акцентировано на правильном воспитании ребенка в кругу семьи, где ему должны прививать ценности, патриотизм и уважение к праву, что, несомненно, скорректирует девиантное поведение несовершеннолетних, поможет преодолеть склонность их к правонарушениям.

Аргументирована необходимость правового регулирования воспитания и образованности детей, как одна из основных характеристик института ювенальной юстиции, призвана обезопасить несовершеннолетних от негативного измерения девиантного поведения. Данная составляющая взаимообусловлена ответственностью и семьи, и государства, вместе с тем нельзя преуменьшать первостепенное значение именно родительского влияния. В конце концов институт семьи подтверждает то, что внутрисемейные отношения во многом влияют на рост количества правонарушений среди несовершеннолетних, ведь стереотипы и аксиология общения формируют модель поведения детей в обществе, а затем и в государстве.

Обоснована роль гуманизации правоотношений во внедрении ювенальной практики на основах гражданского общества. Выяснено, что для внедрения и действенности ювенальной практики в Украине в будущем уже сейчас нужно выполнять комплекс мероприятий, призванных создать основу для ее эффективного функционирования.

Ключевые слова: ювенальная юстиция, ювенальное право, ювеналистика, государство, общество, семья, дети, лицо, человек, личность, гносеология, онтология, праксиология, антропология, аксиология, философия права.

SUMMARY

Zubrytska O. V. Institute of Juvenile Justice as an object of philosophical and legal analysis. – Qualification scientific work as a manuscript.

The thesis for a scientific degree of candidate of Legal Sciences in speciality 12.00.12 «Philosophy of Law». – Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, 2019.

In the dissertation paper for the first time in the Ukrainian philosophical and legal discourse a modern philosophical and legal analysis of the institute of juvenile justice was carried out in the context of the European integration of state-building and law-making processes, which made it possible to distinguish its protective function, not only aimed at condemnation, punishment, convictions, etc., but focused on protection the offender, considering that it is a minor. Therefore, it is emphasized on the proper education of the child in the family, instilling values, patriotism and respect for the law, which will undoubtedly correct the deviant behavior of minors in terms of overcoming the propensity to commit offenses.

The dissertation argues the necessity of legal regulation of education and education of children as one of the basic characteristics of the juvenile justice institute, which is intended to protect minors from the negative dimension of deviant behavior. This component is a mutually responsible responsibility of the family and the state, without diminishing in this case the primary significance of the parent's influence. Finally, the institution of the family confirms that internal-family relations greatly affect the increase in juvenile delinquency, because stereotypes and the axiology of communication form a model of children's behavior in society, in the future, in the state.

The role of humanization of legal relations in the implementation of juvenile practice on the basis of civil society is substantiated. It has been found out that in order for juvenile practice in Ukraine to be implemented and acted in the future, today it is necessary to begin to carry out a complex of measures designed to create the basis for its effective functioning. In our opinion, it is first and foremost necessary: to work in the juvenile practice system to attract highly skilled workers who have professional ethics and culture, have experience in working with children and have undergone an appropriate internship; to improve the quality of work of the legislative body, which will result in improving the quality of the adopted legal acts (in particular, in the field of child protection and childhood).

In the scientific qualification work the theoretical and methodological principles of studying the institute of juvenile justice have been improved. It is proposed to take as a basis the formation and functioning of the juvenile justice institute – the mutual activity of the state and the family. The state at the macro level through the system of institutions and bodies should act as the guarantor of a decent child's life, provided that she behaves lawfully and obediently.

Improved provisions on ontological, epistemological and anthropological principles of the formation of the juvenile justice institute. It is proposed to form the institute of juvenile justice in our country on the basis of the values of civil society, taking into account socio-historical peculiarities of the development of the Ukrainian nation. In addition, attention was paid to rethinking the statement about the polivismality of the relationship between social models of the family and juvenile justice, pointing to a unifying characteristic consisting in treating the family as the basis for forming the behavior of its members in society, the basis of moral and ethical values, which are used by its members in everyday life, and children will use in the future.

Further development of the method of analysis of the concept, interdisciplinary features of juvenile justice and juvenile law as an object of study of general-philosophical, theoretical and legal, including philosophical and legal science. And also the argument is made that the axioms of juvenile justice have an impact not only on juvenalism, but also on the entire legal system of Ukraine. It is directly manifested through them: universality, universality, significance; immutability, stability for a long time; influence on all forms of legal activity; acts as a kind of criterion of legality or illegality of actions and actions of subjects of law; fills the gaps that are in the right; serves as a base for raising the level of citizens' legal awareness; performs a regulatory role.

The practical value of the results obtained is to fill the existing gaps in the study of the juvenile justice institute in the context of contemporary philosophical and legal discourse.

The results of the research can be used in the further scientific development of the given direction of scientific research, preparation and teaching of courses «Philosophy», «Philosophy of Law», «Theory of State and Law», «Sociology», «Political Science», «Juvenile Law», «Professional Ethics law enforcement officers» and others

Key words: juvenile justice, juvenile law, juvenalistics, state, society, family, children, person, person, person, epistemology, ontology, praxeology, anthropology, axiology, philosophy of law.

Підписано до друку 22.04.2019. Зам. № 7
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60x90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96